

Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasından 33 il keçir

Yeni Azərbaycan Partiyası müasir Azərbaycanın siyasi həyatının hərəkətverici qüvvəsidir. Partiyanın yaradılmasından 33 il keçir. Biz bu tarixləri qeyd edərkən o dövrün siyasi şəraitinə bir daha nəzər salıraq. YAP-ın yaradılmasını şərtləndirən şəraiti öyrənməklə onun müasir Azərbaycanın tarixində nə qədər önemli yer tutduğunu bir daha dərk edirik. Çünkü bu hadisələrin mərkəzində dünyaşörətli siyasətçi, Ümummilli Lider Heydər Əliyev olmuşdu.

Hadisələrin xronologiyasına nəzər salaq. 1985-ci ilin mart ayında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin baş katibi seçilən M.S.Qorbaçov Siyasi Büronun üzvü, SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin birinci müavini Heydər Əliyevi özünə rəqib gördüyü üçün onu siyasi hakimiyyətdən uzaqlaşdırmaq yolu tutdu. Nəticədə Sov.İKP MK-nın 1987-ci il oktyabr plenumunda Heydər Əliyev Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvlüyündən və SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin birinci müavini vəzifəsindən is-

YAP-ın I Qurultayında mərhüm Sirus Təbrizlinin "Heydər Əliyev SSRİ-nin rəhbəri ola bilərdi" fikirlərinə Heydər Əliyev münasibət bildirərkən söyləmişdir: "Sirus Təbrizli dedi ki, Heydər Əliyev vaxtilə sovet dövlətinin başında duran adamlardan biri idi və bir zaman Sovet İttifaqının başçısı vəfat edəndən sonra Heydər Əliyev Sovet İttifaqının başçısı ola bilərdi. Bəli, Sirus Təbrizlinin sözləri həqiqətdir. O, bunu havadan goturməyibdir. O vaxtı bir dəfə yox, dalbadal hər il Sovet İttifaqının başçıları vəfat edirdilər: 1982-ci ildə Brejnev, 1983-cü ildə Andropov, 1984-cü ildə Çernenko. Həmin o zamanlar həqiqətən mənim belə bir vəzifə tutmaq ehtimalım var idi və bunu istəyənlər də çox idi. Ancaq hörmətli Sirus Təbrizli, heyifsilənmə ki, bu olmayıbdır. Mən heç vaxt heyifsilənmirəm. Amma onunla fəxr edirəm ki, tarixdə mən Azərbaycanın adını bir təbəqə yüksəklərə qaldıra bilmisəm".

Heydər Əliyev Siyasi Bürodan istefa verdiğdən sonra Azərbaycanın Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin təbiri ilə desək, bununla da Kremləki yeganə və ən böyük qalamız yixildi. Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyindən uzaqlaşdırılması, hər şeydən əvvəl, ermənipərəst M.S.Qorbaçovun Azərbaycana qarşı çirkin siyasetini gerçəkləşdirmək üçün qabaqcadan düşünləmiş planlarını həyata keçirmək kimi niyyətindən irəli gəldi. Heydər Əliyev bu barədə deyib: "Siyasi Bürodan istefa verdikdən 15 gün sonra Qarabağ məsələsi ortaya çıxdı. Qorbaçovun ən yaxın adamı, iqtisadi məsələlər üzrə müşaviri, milliyətçə erməni olan professor Aqanbekyan Parisdə keçirdiyi bir mətbuat konfransında "Dağlıq Qarabağ Ermənistana verilməlidir" demiş, bu məsələ ilə əlaqədar Qorbaçovu da qızışdırılmışdı. Moskvanın "Qarabağ əməliyati" mənim Siyasi Bürodan getməyimdən 15 gün sonra həyata keçirilməyə başladı. Deməli, bu plan hələ əvvəlcədən hazırlanmış, lakin tətbiq olunmasında mən ciddi ma-

M.Qorbaçovun əsas məqsədlərindən biri də Heydər Əliyevin Azərbaycanda başlaşmış milli azadlıq hərəkatına qoşulmasına mane olmaq idi. O bilirdi ki, Heydər Əliyevin bu hərəkata qoşulması hadisələri sürətləndirəcək. Belə bir məqamda o, 1990-cı ilin yanvar ayında Bakıya qoşun yeridərək xal-

qın azadlıq hərəkatını böğməgə çalışdı.
Heydər Əliyev siyasi fəaliyyətdən təcrid edilmiş vəziyyətdə olmasına baxmayaraq, törədilmiş bu ağır faciəyə laqeyd qalmadı. Qanlı 20 Yanvar faciəsinin ertəsi günü həyatını riskə ataraq Azərbaycanın Mərkəzində

lər sonradan hakimiyətləri dövründə də öz üzərlərinə düşən vezifələri layiqincə yerinə yetirə bilmədilər və əvvəlki hakimiyətin uğursuz yolunu davam etdirdilər.

Prezident seçkisi ərəfəsində o dövrün mətbuat səhifələrinə baxmaq kifayət edə ki, Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrində Heydər Əliyevin namizədliliyini irəli süren təşəbbüs qruplarının məlumatlarına rast gələk. Lakin A.Mütəllibov tərəfindən irəli atılmış "yaş senzi" maneəsi AXC hakimiyyətinin də işinə varadı.

Bütün təzyiqlərə baxmayaraq, Heydər Əliyev 7 mart 1991-ci il tarixdə Ali Sovetin sessiyasında ittifaq müqaviləsinin rədd olunmasına təkidlə tələb edərək, Azərbaycanın yolunun yalnız müstəqillik olduğunu bildirmişdi. Heydər Əliyev o zaman demişdi: "Yeni ittifaq müqaviləsi ilə əlaqədar olaraq təyin olunmuş referendumda iştirak etmək və ya etməmək çox mühüm məsələdir. Azərbaycan xalqının gələcək taleyi həll olunur. Ona görə də müləhizə və təkliflərimi

nur. Ona görə də mülahizə və təkliflərimi mən də bildirmək isteyirəm. Fəqət son illərdə dünyada, ölkədə gedən ictimai, siyasi proseslər keçmişimizə münasibəti, ümumi dünyagörüşünü dəyişdirmiş, Sovet İttifaqında mərkəzlə respublikalar arasında olan iqtisadi, siyasi əlaqələr açılmış, cülpəqləşmiş, hansı tərəfin daha çox xeyir götürdüyü, zərər çəkdiyi aydınlaşmışdır. Bir neçə respublikada baş vermiş milli demokratik hərəkatların ittifaq dövləti tərəfindən zorakılıqla, hərbi qoşun hissələri vəsítəsilə boğulması tədbirləri ittifaqın imperiya siyasəti apardığı tam aşkar etmişdir. İttifaq dağılımağa

başlamışdır". Heydər Əliyev bu tarixi çıxışında SSRİ rəhbərliyində olmuş bir şəxs kimi sovetlər birliyinin siyasi anatomiyasını açaraq onun imperialist bir dövlət olduğunu ifşa etdi. SSRİ-nin rəhbəri M.Qorbaçovun əsl niyyəti ni ifşa edən Heydər Əliyev deyirdi: "Ölkənin rəhbərliyi yetmiş il mövcud olan ittifaqın yararsız olduğunu bəyan edərək, respublikaları yeni ittifaq yaratmağa dəvət edir. Qorbaçov bir neçə çıxışında hətta belə demişdir ki, guya ölkədə indiyə qədər həqiqi ittifaq olmayıb, respublikalar heç də ittifaqda yaşamayıb, əsl ittifaq bundan sonra yaranacaqdır. Həqiqəti işe düşək: yeni ittifaq müəssisəsi

Həqiqəti isə desək, yeni ittifaq mütəxəssisinin layihəsi əvvəlkindən də yararsızdır".

cəsərat sahibi olan şəxslərin fəaliyyətinin qeyd etməmək mümkün deyil. "Yaş senzi" maneəsi yaratmağa çalışan bəzi qüvvələr xalqın Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışını tələbinin gerçəkləşməsinin qarşısını almağa cəhd edirdilər. Ağır vəziyyətə dözməyən insanlar qondarma yaş senzinin leğvi üçün respublikanın müxtəlif bölgələrində mitinq-lər təşkil edir, dahi dövlət xadiminin yenidən böyük siyasetə qayğılığını tələb edirdilər. Yaddaşalan əsas məqamlardan biri də bu oldu ki, mübariz insanlar etiraz aksiyalarını təşkil etməklə heç kimdən çəkinmədən, hətta repressiya təhlükəsinin olmasına baxmaya raraq, öz mübarizələrini sona qədər davam etdirildilər. O dövrün mətbuatını izlədikcə vəziyyətin nə dərəcədə eybəcər olduğunu görməmək mümkün deyil. Mətbuatda "yaş senzi"nə qarşı etiraz edənlər lağla qoyulur, onlara istehza edilirdi.

Azərbaycanın vətənpərvər gəncliyi də Heydər Əliyev dühasının xalqımızı bu fəlakətli vəziyyətdən qurtara biləcəyini düşündürdü. Azərbaycanın yetkin düşüncəli gəncliyi təhdidlərə baxmayaraq, öz işıqlı gələcəyinin dalınca gedirdi. Bir tərəfdən Moskva-ya müti qul kimi xidmət edənler, digər tərəfdən hakimiyətə can atan AXC-Müsavatçı cütlüyü Heydər Əliyev fenomenini görməzdən gəlməyə çalışır, onun heç cür siyaset səhnəsinə qayıtmamasını istəmirdilər. Hadisələrin gedisi isə xalqın gerçek liderinin goli-

şinə zəmin yaradırdı.

16 oktyabr 1992-ci il tarixdə Azərbaycanın 91 ziyalısı Heydər Əliyevə mətbuatda müraciət etdi. Söyügedən müraciətdə deyişildi: "Dövlət quruculuğundakı çoxillik təc-rübənizə əsaslanaraq Siz qısa müddətdə Azərbaycanda geniş xalq kütünlərini özündə birləşdirə biləcək böyük, güclü, nüfuzlu və işlək partiya yarada bilərsiniz. Öz adımızdan və on minlərlə respublika vətəndaşı adından

Sizdən xahiş edirik ki, təşəkkül tapan Yeni Azərbaycan Partiyasına rəhbərlik etməyə, Xalqın Ümummilli Lider Heydər Əliyev

razılıq verəsiniz. Azərbaycan Sizin sözünü
zü və qəti qərarınızı gözləyir".

Məlum olduğu kimi, müstəqilliyin ilk il lərində respublikamızda xaos, anarxiya yaranmış və daxili çəkişmələr özünün pik nöqtəsinə çatmışdı. Təbii ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalq tərəfindən təkidlə hakimiyətə dəvət edilməsinin çox səbəbləri var idi. 1970-80-ci illərdə görüyü böyük işlər Azərbaycanın inkişafı, quruculuq və abadlıq

missiyası, ən ağır məqamlarda daim xalqla

nədə parlayan YAP-in tarixi məsuliyyəti öz
üzərinə götürməsinə imkan yaratdı. Azər-
baycan xalqının Heydər Əliyevə göstərdiyi
yüksek etimad YAP-in qısa zamanda təşki-
latlanmasına, ölkənin bütün regionlarında
dayaqlarının yaranmasına və 1993-cü ildə
hakimiyyətə gəlməsinə şərait yaratdı. Xal-
qın inamı və sevgisi nəticəsində partiyam
yaradılmasından 7 ay sonra Heydər Əliyev
siyasi hakimiyyətə geldi.

Bu, nadir hadisələrdən biri kimi Azər-

Prezident İlham Əliyevin 2018-ci il mayın 28-də Heydər Əliyev Mərkəzində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi münasibətilə rəsmi qəbulda müstəqillik haqqındaki sözləri çox düşündürücüdür. Dövlət başçısı demişdir: "Əslində, bizim müstəqil tariximiz o ildən başlamışdır. Çünki 1991-1993-cü illərdə müstəqillik formal, şərti xarakter daşıyırı. Azərbaycan demək olar ki, xaricdən idarə olunurdu. Biz hamımız bunu yaxşı bilirik. Ona görə Azərbaycan xalqı haqlı olaraq Heydər Əliyevi Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin banisi, Azərbaycan dövlətinin qurucusu kimi tanırıv və bu, tarixi həqiqətdir".

Danılmaz faktdır ki, müasir, müstəqil Azərbaycanın həyatının ən möhtəşəm anları, uğurlarını və tarixi qələbələrini məhz YAP-in yaradıcısı, Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev və onun layiqli varisi cənab İlham Əliyev yarızıb. Ümummilli Lider müstəqil Azərbaycan dövlətini qurdu, onun layiqli davamçısı isə torpaqlarımızı 30 illik işgaldan xilas etdi. Dünya hərb və diplomatiya cəbhəsində cənab İlham Əliyevin liderliyini, sərkərdəlik nümunəsini əyani surətdə görüdü. Cənab İlham Əliyev nəinki Cənubi Qafqaz regionunun, eyni zamanda müasir dünyanın taleyində mühüm rol oynayan liderlərdən biri kimi qəbul olunur. Bu gün nəinki YAP üzvləri, bütün xalqımız cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi, yüksək səviyyədə yerinə yetirdiyi tarixi sərkərdə missiyası nəticəsində tariximizin ən şərəflü adalarını əsasna-

sində tariximizin ən şərəfli anlarını yaşamasından qürur duyur. Tarix isə öz şərəf səhi-fəsinə Ali Baş Komandanımızın adını qızıl hərflərlə əbədi həkk etmişdir.

Həyat isə davam edir, qarşıda bizi yeni zəfərlər gözləyir. Fikrimi Prezident İlham Əliyevin AMEA-nın 80 illik yubileyində Qərbi Azərbaycanla bağlı dediyi fikirlərə tamamlamaq istəyirəm: "...Ona görə azərbaycanlıların indiki Ermənistana qayıtması Ermənistan xalqını və dövlətini qorxutma malıdır. Mən bunu artıq bir müddət bundan əvvəl demişəm. Biz öz tarixi torpaqlarımıza qayıtmalıyıq, tanklarla yox, avtomobilərlə qayıtmalıyıq. Bunu etmək üçün, əlbəttə ki, əsas vəzifə dövlətin üzərinə düşür. İctimai təşkilatlar və eyni zamanda Azərbaycan alımları mən bilirəm və izləyirəm ki, bu istiqamətdə bir çox elmi əsərlər yaradıb. Onların sayı daha çox olmalıdır. Həm elmi əsərlər, sərgilər, təqdimatlar, tarixi xəritələrin dərc edilməsi. Təkcə XX əsrin əvvəllə-

rində çar Rusiyası tərəfindən dərc edilmiş xəritələrə baxmaq kifayətdir hər kəs görsün ki, indiki Ermənistən ərazisində toponimlərin mütləq eksəriyyəti Azərbaycan mənşəlidir. O xəritələrdə Sevan gölü adlı göl yoxdur. O xəritələrdə Göyçə gölüdür və bütün digər bizim istifadə etdiyimiz tarixi toponimlərimiz orada öz eksini tapıb. O xəritələri biz tərtib etməmişik ki, kimse desin biz burada saxtakarlıq eləyirik. Bunu çar Rusiyası edib. Həmin o çar Rusiyası ki, vaxtilə erməniləri İrandan və Şərqi Anadoludan götürərək bizim Qarabağ torpağında yerləşdirib ki, burada etnik və dini tərkib dəyişsin. Yəni bu xəritələr tamamilə tarixi həqiqətə əsaslanan xəritələrdir. Ona görə biz bunu təbliğ etməliyik, tədqiq etməliyik. Daha çox elmi

əsərlər, daha çox hətta kiçikhəcmli bukletlər hazırlanmalıdır ki, həm Azərbaycan gəncləri öz tarixini yaxından bilsinlər, həm dünya ictimayıyyəti bilsin və eyni zamanda indiki Ermenistana bizim qayğımız da tamamilə mənətiqli və ədalətli səslənsin. Ona görə Azərbaycan tarixi ilə bağlı bax, bu istiqamətdə əlbəttə ki, əlavə addımlara ehtiyac var. Bütövlükdə müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixi ilə bağlı sanballı elmi əsərlərə də böyük ehtiyac var. Artıq 30 ildən çoxdur ki, biz müstəqil dövlət kimi yaşayıraq və Azərbaycan xalqının coxəşşlik dövlətçilik

*n YAP-in tarixi də müstəqil Azərbaycanın
əndir. Unudulmaz liderimiz, böyük dövlət
n, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əli-*

*Sadiq QURBANOV,
Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar,
ilərini verəcək.*